

Versterk leerpotentieel van het mbo

Deze tekst verscheen ingekort op de opinie-pagina van de mbo-krant van juni 2010.
Hierbij de volledige tekst:

Het middelbaar beroepsonderwijs kan in de media geen goed meer doen. Studenten klagen, docenten staat het huilen nader dan het lachen en scholen kampen met grote organisatorische en inhoudelijke problemen. Deze beeldvorming is desastreus voor een sector met zo'n 500.000 leerlingen waar de economische ruggengraat van Nederland wordt opgeleid.

Wat is er aan de hand? Al dertig jaar geven mbo en bedrijfsleven samen invulling aan een vorm van praktijkleren, die inmiddels *competentiegericht onderwijs* heet. De politiek heeft dit volmondig ondersteund. Echter zonder specifiek beleid te ontwikkelen en middelen vrij te maken voor de invoering ervan. Het ontbreekt nog teveel aan sociaal-pedagogische en didactische onderwijsmodellen voor een inmiddels zeer heterogene en multiculturele leerlingenpopulatie. Naast deze inhoudelijke wijziging is er in het mbo een omvangrijke schaalvergroting opgetreden, waardoor schoolconglomeraten zijn ontstaan. Deze tweede majeure verandering heeft plaatsgevonden zonder effectieve doorlichting van een toezichthoudend orgaan en een fusietoets.

Heeft de politiek dan niets goed gedaan? Jawel: onlangs heeft staatssecretaris Van Bijsterveldt eindelijk het overzicht gepubliceerd dat de Onderwijsinspectie maakte van (zeer) zwakke opleidingen. Waarschijnlijk liet de kwaliteit van deze opleidingen al langer te wensen over; nu wordt dit expliciet benoemd. Een ander succes is dat de strakke regie van het kabinet sinds 2005 op de aanpak van voortijdig schoolverlaten zijn vruchten begint af te werpen. Scholen zijn nu gedwongen een diagnose te stellen tegen schooluitval, die hen kan leren problemen aan te pakken.

Deze aanpak brengt tegelijkertijd twee problemen haarscherp in beeld. Eerst de bestuurbaarheid en bedrijfsvoering van de scholen. De vraag is of kleinschalig onderwijs efficiënt kan worden georganiseerd in grootschalig verband. Als de administratieve kosten van bestuur, huisvesting, zorgverlening en personeel gedeeld worden is er een voordeel, maar ook de roosters en logistiek moeten op orde zijn. Henk Krouwel, directeur schooluitval in Amsterdam, liet bij Zembla zien dat lessen niet doorgaan, docenten soms te laat komen en ook leerlingen schitteren door afwezigheid.

Het tweede is de verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het beroepsonderwijs, die niet bij de politiek, maar bij het mbo zelf ligt. Op basis van de kwalificatiedossiers ontwerpen opleidingen hun competentiegerichte onderwijs. En dat levert problemen op; docenten zijn initieel opgeleid om les te geven en niet om 'curriculum te ontwerpen' op basis van kerntaken en werkprocessen die bij een beroep horen.

We denken dat mbo in Nederland te weinig systematisch van de dynamiek in bedrijven leert. Naast wetenschappelijk onderzoek op dit terrein, kan praktijkonderzoek deze leemte opvullen. Leerlingen kunnen bijvoorbeeld informatie uit hun stages over de bedrijfsvoering, innovatie, personeel en techniek uitwisselen met hun docenten. Als docenten deze informatie ordenen en onderling vergelijkbaar maken, en de kenniscentra in het beroepsonderwijs deze zo veredelde

kennis verwerken in de kwalificatiedossiers, zal de terechte kritiek op de starre kwalificatiedossiers verstommen.

Door een dergelijke vorm van diagnostisch leren binnen vak en beroep worden docenten, praktijkopleiders en studenten (op alle niveaus) actief betrokken bij de dynamiek in hun vakgebied. Dat bevordert de beroepstrots, de identiteit van de (startende) docent als onderwijsontwikkelaar, én kan helpen de sterk vergrijzende populatie van leermeesters kwalitatief te verbeteren. Een wissel derhalve, waar alle partijen iets aan hebben!

Een goed voorbeeld van lerend beroepsonderwijs is 'Het Metalen Scharnierpunt', een project van het Vmbo Platform Metaal/Metalektro, ondersteund door beide organisaties van ondergetekenden. Dit project richt zich op de scharnierpunten in het beroepsonderwijs: de overgang van vmbo naar mbo, en in een later stadium van mbo naar hbo, precies de momenten van uitval. De nieuwe inzichten en positieve resultaten van het project moeten worden uitgedragen en geïmplementeerd. Echter, de innovatiearrangementen van waaruit het project werd gesubsidieerd, zijn eenvoudig stopgezet. Hier is dus politieke steun voor verstandige kenniscirculatie noodzakelijk, met specifieke aandacht voor de professionalisering van docenten en praktijkbegeleiders.

Ellen Klatter is adviseur Onderwijs & Research bij de Stichting Consortium Beroepsonderwijs, en Lector Didactiek van het Techniekonderwijs aan de Fontys Pedagogisch Technische Hogeschool (PTH) in Eindhoven.

Marc van der Meer is directeur van het Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ecbo).